

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ МВС УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

SPECIFIC ISSUES OF THE ACTIVITIES OF THE STATE SCIENTIFIC-RESEARCH EXPERT-CRIMINALISTIC CENTER OF THE MIA OF UKRAINE REGARDING COMBATING GENERAL CRIMINAL CRIME

Коротасв В.М., к.ю.н., доцент,
заслужений юрист України, академік Української академії наук,
судовий експерт вищої категорії, директор

Дніпропетровський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ

В статті приділено увагу діяльності Експертної служби МВС та Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, як її керівної ланки, щодо протидії кримінальним правопорушенням загальнокримінальної спрямованості. З метою розуміння предметної сфери, що охоплюються поняттям «загальнокримінальна» злочинність, проаналізовано тлумачення та застосування цього терміну в теоретичних дослідженнях та нормативно-правових актах. Для ілюстрації масштабів та динаміки злочинності визначено її окремі статистичні показники щодо загальної кількості та кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, власності та громадської безпеки. Щодо кримінальних правопорушень, виокремлених за родовим об'єктом, встановлена кількість тих, за якими досудове розслідування здійснюється Національною поліцією України.

Роль Експертної служби МВС України щодо ефективної протидії злочинності взагалі та загальнокримінальній зокрема, полягає у створенні умов, котрі досягаються за рахунок використання спеціальних знань у певних сферах науки і техніки та баз даних, що дозволяють вирішувати тактичні та стратегічні завдання Національної поліції України. Функціональними напрямками діяльності Експертної служби МВС України щодо протидії загальнокримінальній злочинності є: 1) використання спеціальних знань під час кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності; 2) обліково-реєстраційна та перевірна діяльність; 3) дослідницька (судово-експертна) діяльність.

Сьогодні Експертна служба МВС України є однією із ключових державних спеціалізованих установ, котра забезпечує майже 80% потреб досудового і судового слідства у проведенні експертиз у кримінальних провадженнях. Одним із проблемних питань є оптимізація строків проведення експертних досліджень. Техніко-технологічні рішення в цьому напрямку хоча і мають сенс, проте обмежені фізичними можливостями персоналу щодо допустимого співвідношення часу роботи та відпочинку. В зв'язку з чим в роботі зроблено висновок про те, що вирішення таких питань можливо досягнути переважно за рахунок розширення кількості персоналу, що залучається до їх проведення та, відповідно, його компетентності.

Ключові слова: Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, експертиза, загальнокримінальна злочинність, протидія злочинності.

The article focuses on the activities of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs and the State Scientific-Research Expert-Criminalistic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, as its leading link, in combating criminal offenses of a general criminal nature. In order to understand the subject area covered by the concept of "general criminal" crime, the interpretation and application of this term in theoretical studies and regulatory legal acts was analyzed. To illustrate the scale and dynamics of crime, its separate statistical indicators have been determined regarding the total number and criminal offenses against life and health of a person, property and public safety. With regard to criminal offenses separated by generic object, the number of those for which pre-trial investigation is carried out by the National Police of Ukraine has been established.

The role of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine regarding the effective counteraction of crime in general and general crime in particular is to create conditions that are achieved through the use of special knowledge in certain areas of science and technology and databases that allow solving tactical and strategic tasks of the National Police of Ukraine. The functional areas of activity of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in countering general criminal crime are: 1) use of special knowledge during criminal-procedural and operational-investigative activities; 2) accounting and registration and verification activities; 3) research (forensic expert) activity.

Today, the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is one of the key state specialized institutions, which provides almost 80% of the needs of pre-trial and judicial investigations in conducting expert examinations in criminal proceedings. One of the problematic issues is the optimization of the terms of expert research. Resource-technological solutions in this direction, although they make sense, are limited by the physical capabilities of the staff regarding the permissible ratio of work time and rest. In connection with this, the work concludes that the solution of such issues can be achieved mainly by increasing the number of personnel involved in their implementation and, accordingly, their competence.

Key words: State Scientific-Research Expert-Criminalistic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, expertise, general criminal crime, crime prevention.

Злочинність як соціальне явище досить багатоаспектне, яке для практичної реалізації заходів та засобів протидії їй розглядається через призму завдань, що ставляться перед уповноваженими суб'єктами. В дослідженнях кримінологів, криміналістів, процесуалістів та фахівців кримінального права беруться до уваги ті аспекти злочинної поведінки та заходів щодо її припинення чи недопущення, що дозволяють в межах предметної сфери відповідної науки знаходити дієві інструменти протидії. Підходи до класифікації злочинності також не є виключенням. Як слушно зазначають кримінологи: «Злочинність є вкрай неоднорідним явищем. Діяння, які вона об'єднує, є схожими тільки за двома загальними ознаками: всі вони становлять небезпеку для суспільства і відповідальність за їх вчинення передбачена законом про кримінальну відповідальність. У всьому іншому вони дуже різнома-

нітні й істотно різняться між собою» [1, с. 56]. Питання правових, організаційних та тактичних аспектів протидії злочинності розглядалися в роботах таких вітчизняних дослідників як О. А. Гритенко, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, О. Ф. Долженков, В. П. Корж, М. І. Коржанський, Ю. М. Крамаренко, О. М. Литвак, М. І. Мельник, В. Л. Оргинський, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, В. І. Шақун та інших. Криміналістичні аспекти та експертна діяльність була предметом досліджень таких науковців як В. О. Коношова, Ю. В. С. Кузьмичов, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, І. В. Піріг, М. В. Салтєвський, В. Ю. Шепітько та інших. Проте динамічність відносин в сфері протидії злочинності та розвиток технічних засобів та технологій вимагають постійної уваги до таких питань як у теоретичній, так і практичній площині. Ефективна діяльність у цьому напрямі неможлива без науко-

вого, експертного та довідкового супроводження, що досягається за рахунок Експертної служби МВС України та її складових – Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (далі – ДНДЕКЦ МВС України) та територіальних Науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів (далі – НДЕКЦ).

Одним із найуживаніших словосполучень, що застосовується для розуміння сукупності окремих видів кримінальних правопорушень є поняття «загальнокримінальна злочинність». Під цим поняттям часто мають на увазі досить широке коло протиправних діянь, що підпадають під дію кримінального закону. В науковому середовищі до поняття «загальнокримінальна» зазвичай додають такі терміни як «корислива» [2], «насилницька» [3] або ж використовують такі словосполучення як «організована злочинність» чи «злочинні групи загальнокримінальної спрямованості» [4; 5].

В нормативно-правовому вимірі поняття «загальнокримінальна» злочинність використовувалось для відмежування різної категорії злочинів, при їх обліку та статистичних спостереженнях і звітності. Так, спільним Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України та Міністерства юстиції України № 20/84/293/126/18/5 від 26.03.2002 року затверджено Інструкцію про єдиний облік злочинів, що «визначає систему та методику єдиного обліку і статистичної звітності про злочини та осіб, які їх учинили на території України», в якій визначено три основні категорії злочинів: загальнокримінальної та економічної спрямованості й податкової міліції [6]. Таке саме словосполучення використовувалось у деяких наказах МВС України та підзаконних актах Кабінету Міністрів України чи Верховної Ради України. Термін можна побачити, наприклад, в Наказі МВС України № 458 від 30.04.2004 року «Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості» [7]. Проте після втрати ним чинності у 2010 році термін фактично не використовувався у відомчих нормативно-правових актах системи МВС України. При цьому слід зазначити, що у Державній програмі боротьби із злочинністю, затвердженій Постановою Верховної Ради України № 3325-ХІІ від 25 червня 1993 року, зазначено: «Поширюються корупція, відмивання незаконно отриманих грошей, інші злочини у сфері господарювання. Виявляється тенденція злиття загальнокримінальної та організованої злочинності, дедалі більше у злочинну діяльність втягується молодь» [8]. Тобто по суті на той час ще розмежовувались такі поняття як «загальнокримінальна» та «організована» злочинності, чого вже майже не зустрічалось у подальших нормативно-правових актах. Не вдаючись у термінологічну дискусію з цього приводу, слід вказати, що кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень загальнокримінальної спрямованості складають більшу частину, тому потребують пильності з боку правоохоронних органів. В цьому сенсі влучним є акцент на недопущенні «недооцінки небезпеки чисельних дрібних воровських та бандитських зграй та банд, що обкрадають населення», що висловлювався А. Ф. Зелінським [9, с. 207]. Крім того слід зазначити, що фактично всі такі кримінальні правопорушення відносяться до підслідності слідчих органів Національної поліції. Отже, в заходах щодо протидії ним ДНДЕКЦ МВС України, як головна ланка Експертної служби МВС України відіграє суттєву роль.

Перш ніж аналізувати вказане питання слід звернутися до окремих статистичних показників протидії злочинності [10], що наведено у Таблиці 1. Як вбачається із наведених у Таблиці 1 статистичних показників, суттєву частину (від однієї третьої до двох третин) з облікованих щорічно кримінальних правопорушень складають крими-

нальні правопорушення проти власності, при цьому майже всі вони перебувають у провадженні органів досудового розслідування Національної поліції України. Слід вказати, що частка таких кримінальних за останні роки поступово зменшувалась – від майже двох третин у 2018 році до приблизно однієї третьої протягом 2022–2024 років. Викликає занепокоєння те, що приблизно кожне десяте кримінальне правопорушення, що скоюється в Україні, пов'язане із посяганням на життя та здоров'я людини, при цьому тут, навпаки, вбачається поступове зростання такого співвідношення, особливо за останні три роки. Так, у 2018 році їх частка складала 8%, у 2019 році – 9,3%, у 2020 році – 10,4%, у 2021 році – 10,5%, у 2022 році – 11,9%, у 2023 році – 13,4%, і за перше півріччя 2024 року – 15,1%. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки протягом періоду, що аналізується, фактично стабільно складають приблизно 2% з максимальним показником у 2,3% у 2019 році та мінімальним 1,7% – у 2023 році. Як видно із наведених окремих статистичних показників абсолютна більшість провадження за такими категоріями кримінальних правопорушень перебуває у провадженні органів досудового розслідування Національної поліції України. До речі, якщо звернути увагу на показники щодо виявлення груп з ознаками організованої злочинності, то, як вказується у вітчизняних дослідженнях, протягом 2016–2021 років суттєва частка (від 70 до 87,5%) також припадала саме на органи Національної поліції України [11, с.17].

Спираючись на результати досліджень та наявну практику протидії злочинності органів Національної поліції, слід звернути увагу на те, що без якісного забезпечення такої діяльності можливостями Експертної служби МВС України, отримати високу результативність досить складно. Як зазначалось у дослідженні І. В. Пирого за результатами опитування було встановлено, що «основними видами експертної діяльності ОВС є участь у провадженні слідчих дій та оперативно-розшукових заходів (24% робочого часу експертів) та проведення експертиз (58% відповідно) [12, с. 31]. Отже, забезпечуюча діяльність Експертної служби МВС України (ДНДЕКЦ та територіальних НДЕКЦ) щодо ефективної протидії злочинності взагалі та загальнокримінальній зокрема, полягає у створенні умов, котрі досягаються за рахунок використання спеціальних знань у певних сферах науки і техніки та наявних баз даних, що дозволяють вирішувати тактичні та стратегічні завдання Національної поліції України. Функціональними напрямками діяльності Експертної служби МВС України, що забезпечують відповідні структурні підрозділи Національної поліції України щодо протидії загальнокримінальній злочинності, можна виокремити наступні: 1) використання спеціальних знань під час кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності; 2) обліково-реєстраційна та перевірна діяльність; 3) дослідницька (судово-експертна) діяльність. Звернемо нашу увагу на останній із вказаних напрямків.

Якщо говорити про протидію загальнокримінальній злочинності (або загальнокримінальним кримінальним правопорушенням), то слід вказати на те, що вони не тільки складають основну частину злочинності, а й саме на такі кримінальні провадження припадає основна маса криміналістичних експертиз, що здійснюються ДНДЕКЦ МВС України та структурними НДЕКЦ, тобто Експертною службою МВС України.

Відповідно до пункту 1.2.1. Наказу Міністерства юстиції України від 08.10.98 року № 53/5 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» до криміналістичних експертиз відносяться наступні: почеркознавча; лінгвістична експертиза мовлення; технічна экс-

пертиза документів; експертиза зброї та слідів і обставин її використання; трасологічна (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи); фототехнічна, портретна; відео-, звукозапису; вибухотехнічна; техногенних вибухів; матеріалів, речовин та виробів (лакофарбових матеріалів і покриттів; полімерних матеріалів; волокнистих матеріалів; нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; скла, кераміки; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; спиртотмісних сумішей; ґрунтів; металів і сплавів та виробів з них; наявності шкідливих речовин (пестицидів) у навколишньому середовищі; речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; харчових продуктів; сильнотоксичних і отруйних речовин; вибухових речовин, продуктів вибуху (пострілу)); біологічна [13].

Сьогодні Експертна служба МВС України є однією із ключових державних спеціалізованих установ, котра забезпечує майже 80% потреб досудового і судового слідства у проведенні експертиз у кримінальних провадженнях, при цьому за останні роки перелік експертних досліджень розширено до понад 50-ти видів [14]. На сайті ДНДЕКЦ МВС України можна побачити 75 методик проведення експертиз, що розроблені за участі цієї установи [15]. Незважаючи на невинний розвиток Експертної служби МВС України та її суттєву роль у протидії загальнокримінальній злочинності, фахівцями виділяють низку проблемних питань, що потребують поміркованого підходу та удосконалення. Так, І. В. Пиріг зазначав, що «недоліком є й недостатнє забезпечення інформацією відповідних судових та правоохоронних органів про існування окремих методик та взагалі про можливість судових експертиз», при цьому він вказував на результати опитування, згідно якого «58% опитаних слідчих і 35% експертів зазначили дефіцит інформації щодо нових видів експертиз і особливостей їх призначення» [12, с. 242–243]. Вказаний недолік він пропонував усунути в тому числі за рахунок проведення відповідних семінарів для слідчих та видавничої діяльності. Сьогодні можна побачити, що такі заходи поруч із конференціями та іншими науково-практичними заходами займають суттєве місце в роботі фахівців Експертної служби МВС України.

Також серед науково-практичних публікацій досить часто можна побачити нарікання на тривалість строків окремих експертних досліджень, що негативно впливає на проведення досудового слідства щодо граничних строків його проведення, котрі визначені Кримінальним процесуальним кодексом України. Так, Т. В. Сухомлин зазначає, що дактилоскопічна експертиза є найпоширенішою, через що «у одного експерта на виконання може знаходитися одночасно більш 20 експертиз», що негативно впливає на швидкість її проведення, особливо у випадках коли її швидкість має суттєве значення для кримінального провадження [16]. Щодо правового врегулювання строків проведення експертиз, то чинні нормативно-правові акти визначають його досить однозначно. Так, пунктом 1.13 Наказу Міністерства юстиції України від 08.10.98 року № 53/5 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» врегульовано питання строків наступним чином: «Строк проведення експертизи встановлюється керівником експертної установи (або заступником керівника чи керівником структурного підрозділу) і не повинен перевищувати 90 календарних днів. У разі значного завантаження експерта (за наявності у нього на виконання одночасно понад десять експертиз, у тому числі комісійних та комплексних) більший розумний строк встановлюється за письмовою домовленістю з органом (осо-

бою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), після попереднього вивчення експертом наданих матеріалів. ... Строк проведення експертизи починається з робочого дня, наступного за днем надходження матеріалів до експертної установи, і закінчується у день складання висновку експерта (повідомлення про неможливість надання висновку). Якщо закінчення встановленого строку проведення експертизи припадає на неробочий день, днем закінчення строку вважається наступний за ним робочий день» [13].

Наказом МВС України № 591 від 17.07.2017 року «Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України» певним чином деталізовано правові норми та зазначено наступне: «Строк проведення судової експертизи або експертного дослідження встановлюється директором, заступником директора ДНДЕКЦ, НДЕКЦ або керівником відповідного відділу (сектору) залежно від складності дослідження та з урахуванням завантаження фахівця і становить: до 10 днів – щодо матеріалів, які належать до категорії простих досліджень; до 30 днів – щодо матеріалів, які належать до категорії досліджень середньої складності; до 60 днів – щодо матеріалів, які належать до категорії складних досліджень; до 90 днів – щодо матеріалів, які належать до категорії досліджень особливої складності. У разі значного завантаження експерта, коли в його провадженні перебуває одночасно більше десяти експертиз або менша кількість експертиз, якщо вони складні, указані строки можуть бути переглянуті або встановлені додатково з урахуванням необхідного реального (розумного) строку на їх виконання. ... Строк проведення судової експертизи або експертного дослідження починається з робочого дня, наступного за днем надходження матеріалів до експертної установи, і закінчується в день складання висновку експерта, висновку експертного дослідження або повідомлення про неможливість проведення судової експертизи або експертного дослідження» [17]. Крім того наказом врегульовано інші питання, що можуть виникати під час прийняття, вивчення та оплати досліджень.

Для визначення категорії складності судової експертизи цим Наказом передбачено такі визначення: «прості – під час проведення яких досліджуються не більше десяти однорідних об'єктів, вирішуються не більше трьох запитань та застосовуються не більше трьох загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження; середньої складності – під час проведення яких досліджуються від десяти до двадцяти однорідних і/або не більше десяти різноманітних об'єктів, вирішуються не більше п'яти запитань та застосовуються від трьох до п'яти загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження; складні (особливої складності) – під час проведення яких досліджуються від двадцяти до ста (більше ста) однорідних і/або від десяти до двадцяти (більше двадцяти) різноманітних об'єктів, вирішуються п'ять і більше (шість і більше) запитань, застосовуються п'ять і більше загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження та два (більше двох) загальнонаукових і/або спеціальних методів дослідження» [17].

Отже, як видно з нормативно-правових актів, максимальні строки певним чином не узгоджуються із мінімальними строками досудового розслідування, хоча в разі його продовження дотриматись строків все ж таки можливо. В цьому сенсі можна констатувати, що більшість фахівців вбачає певне вирішення питань строків за рахунок збільшення кадрів, гостра потреба в яких особливо вбачається за останні роки. Так, Т. В. Лоза вказувала на те, що протягом 2022 року державних експертів зменшилось на 20%, при цьому їх загальна кількість складала близько 6 тис. осіб [18]. З огляду поточної ситуації кадрового забезпечення виникає нагальна потреба її вирішення, адже негативні тенденції можуть суттєво вплинути на дотримання не

тільки строків досудового розслідування, а й прав та свобод осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Щодо оптимізації строків також фахівцями пропонувались заходи удосконалення інформаційних систем та технологій. Наприклад? Ю. О. Пілюковим проведено дисертаційне дослідження щодо «Використання інформаційних систем в експертних підрозділах МВС України» [19]. Враховуючи слушність зроблених висновків, напрацьовань та пропозицій, вважаємо слід визнати те, що технологічні та ресурсні заходи удосконалення мають свою межу, котра пов'язана із фізичними обмеженнями та розумовими можливостями людини, тобто максимально можливим співвідношенням часу роботи та відпочинку, іншими чинниками, що впливають на якість та результативність праці.

Такі критерії відображені у нормативних вимогах до умов праці та засновані на науковій організації праці людини, якими нехтувати неможливо, оскільки людина, незалежно від використовуваних технічних пристроїв та технологій, має свою максимальну «пропускну здатність» якісного опрацювання інформації та об'єктів дослідження. Слід наголосити, що якість проведення експертних досліджень перебуває на першому місці, оскільки від них дуже часто залежить вирішення правових ситуацій по суті. Отже, вирішення питань оптимізації строків проведення досліджень можливо досягнути переважно за рахунок розширення кількості персоналу, що залучається до їх проведення та, відповідно, його компетентності у питаннях, котрі підлягають дослідженню.

Таблиця 1

Окремі показники зареєстрованих кримінальних правопорушень та кримінальних проваджень, що перебувають в Національній поліції України

Рік	Обліковано кримінальних правопорушень у звітному періоді	Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	З них досудове розслідування здійснюється НПУ	Кримінальні правопорушення проти власності	З них досудове розслідування здійснюється НПУ	Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки	З них досудове розслідування здійснюється НПУ
2018	487133	39164	38921	303850	303127	10711	9322
2019	444130	41101	40828	257608	256520	10313	9190
2020	360622	37328	37056	190258	189128	7901	7022
2021	321443	33657	33388	158729	157735	6487	5698
2022	362636	43199	42395	113137	112354	7333	6594
2023	475595	63766	63435	178902	177399	7974	7330
6 міс. 2024	263132	39788	39589	89536	88866	4991	4668

ЛІТЕРАТУРА

1. Криминологія: підручник [Текст] / О. М. Джуца, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джуці. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 612 с.
2. Філей Ю. В. Причини, умови та запобігання загальнокримінальній корисливій злочинності. Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра: науковий журнал. Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПТС, 2017. № 2 (2). С. 78-89. <https://sjsriminal.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/FilletsYu.V.pdf>
3. Ігнатів О. М. Структура загальнокримінальної насильницької злочинності в Україні. Право і Безпека. -Х.:Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2013, N N 4(51). С. 95-100.
4. Калиновська Я. О. (2017). Сучасні види організованої злочинності загальнокримінальної спрямованості. Форум Права, 5, 164–168. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1202284>
5. Крамаренко Ю. М., Потайчук І. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення виявлення організованих злочинних груп загальнокримінальної спрямованості. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 495–504
6. Інструкція про єдиний облік злочинів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0020900-02#Text> (дата звернення: 25.07.2024).
7. Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості. Наказ МВС України від 30.04.2004 року № 458, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 липня 2004 р. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0814-04#Text> (дата звернення: 25.07.2024).
8. Про Державну програму боротьби із злочинністю. Постанова Верховної Ради України № 3325-XII від 25 червня 1993 року. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3325-12#Text> (дата звернення: 25.07.2024).
9. Зелінський А.Ф. Кримінальна психологія. Науково-практичне видання. – К.:1999. – 240 с.
10. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Головна – Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 25.07.2024).
11. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та за кордоном: монографія /Ю.М. Крамаренко, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, В.Г. Хашев). – Дніпро: ДДУВС, 2022. – 216 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/9736>
12. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монограф. / Пиріг І. В. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. – 312 с.
13. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень. Наказ Міністерства юстиції України № 53/5 від 08.10.98 року, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 3 листопада 1998 р. за № 705/3145 «Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#n25> (дата звернення: 25.07.2024).
14. Історія розвитку Експертної служби МВС – Експертна служба МВС. URL: <https://dnedkc.mvs.gov.ua/istoriya-rozvitku-ekspertnoi-sluzhbi/> (дата звернення: 25.07.2024).
15. Перелік методик судових експертиз, розроблених Експертною службою МВС – Експертна служба МВС. URL: <https://dnedkc.mvs.gov.ua/diyalnist/elektronna-biblioteka/perelik-metodik-sudovih-ekspertiz-po/> (дата звернення: 25.07.2024).
16. Сухомлин Т. В. Дактилоскопічна експертиза у кримінальному провадженні. Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 листоп. 2018 р.) / МВС України, м. Харків, 21 листоп. 2018 р. Харків, 2018. С. 192–193. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/91.pdf.
17. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України. Наказ МВС України № 591 від 17.07.2017 року Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 серпня 2017 р. за № 1024/30892 Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#n329> (дата звернення: 25.07.2024).
18. Loza T. V. Problems of the organization of forensic expert activity in Ukraine and ways to solve them. Analytical and Comparative Jurisprudence. 2023. № 6. С. 633–641. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.112> (дата звернення: 25.07.2024).
19. Пілюков Юрій Олександрович. Використання інформаційних систем в експертних підрозділах МВС України [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Пілюков Юрій Олександрович; Київ: нац. ун-т внутр. справ. – К., 2009. – 257 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45008>